

UNIVERSITAT DE BARCELONA

DIVISIO I: CIENCIES HUMANES I SOCIALS

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTORIA

DEPARTAMENT D'HISTORIA DE L'ART

Programa de Doctorat: ART I INTERDISCIPLINARIETAT (31310)

1993-1995

Tesi Doctoral:

**DEL GRAVAT:
UNA APROXIMACIO AL SEU ESTUDI
EN LA POLONIA CONTEMPORANIA.**

Presentada per: ROSA TARRUELLA PLANAS

Dirigida per: DR. ANTONI MARI

Barcelona, Novembre de 1996

INTRODUCCIO

"He apuntado siempre a la imagen y al movimiento que brota naturalmente de la imagen, sin ignorar que no se puede hablar de un resultado literario mientras esa corriente de la imaginación no se haya convertido en palabra."

Italo Calvino. *Seis propuestas para el próximo milenio*

Volia escriure un text sobre el gravat. Després d'haver estat unes quantes vegades a Polònia, un lloc de gravat, i de conèixer alguns artistes, només faltava decidir-me a començar.

La idea inicial es basava a fer una tria de les obres que trobava interessants i que corresponien a artistes vius, grans i joves, i a estudiar-les.

Per què vaig escollir precisament el gravat polonès? Només han passat set anys des que els països de l'Est de la nostra Europa són això, països que es troben situats a l'est. Abans aquests països eren per a mi com una nebulosa llunyana i sabíem, els artistes gravadors, que *allà* el gravat era un fenomen artístic viu i important. Ho vèiem en algunes biennals de gravat en què participàvem. Això era durant els anys setanta i vuitanta. Un amic meu sempre deia que jo feia gravat *polonès*.

Què volia dir *gravat polonès*? Les circumstàncies de la vida són estranyes. L'any 1989, al mes de juny, vaig fer una exposició a Przemyśl, al sud de Polònia, en una galeria estatal conduïda per l'artista Tadeusz Nuckowski. El setembre d'aquell any hi vaig tornar, aquesta vegada hi anàvem l'Antònia Vilà i jo, convidades a assistir a un *plein-air* d'artistes per fer durant uns quants dies, en un petit racó de muntanya, la nostra obra. Des de llavors hem anat intervenint es pot dir que cada any en aquests *plein-airs*, a l'aire lliure o dins d'un palau renaixentista, i també en les exposicions que ens han organitzat.

Fer un text sobre el gravat polonès va ser, doncs, una conseqüència natural.

Vaig començar a treballar en la línia d'aquella idea inicial, però aviat es va fer difícil per diverses raons que tenien molt a veure amb la situació en què es trobava el país, amb una estructura pesada que s'arrossegava molt lentament. Hi havia problemes de tot tipus: per concertar visites amb els artistes, per visitar els fons d'estampes i de documentació dels museus. La distància geogràfica, i tot el que això suposa, i la manca d'una bibliografia especialitzada (o general) occidental sobre el tema, i l'escassíssima bibliografia autòctona, també eren dades que calia tenir en compte i sospesar.

Vaig canviar de direcció i vaig escollir un artista, Andrzej Smoczyński, com un eix que em permetés fer girar els distints radis d'estudi. Així, el treball s'ha anat constituint al voltant d'aquest artista.

Aquesta aproximació a l'estudi del gravat polonès contemporani, és això, una aproximació feta en tres etapes cronològiques o parts: la primera part, "El gravat vist de lluny", agafa la data de naixement d'Andrzej Smoczyński com una data límit inicial, que ens permet desplaçar-nos cap a un passat, retornar cap a un present i aturar-nos a mitjan anys seixanta. La segona part, "A mig camí", que es refereix al final dels estudis de l'artista i els inicis de la seva projecció artística i professional, topa amb fenòmens molt importants relatius al gravat dels quals es fa un seguiment fins a mitjan anys vuitanta. La tercera part, "Davant l'obra de Smoczyński", és una reflexió sobre aquella.

És, doncs, una aproximació al fet de gravar establerta de biaix. Una manera d'observar que proposa situar els radis del fenomen del gravat sobre una superfície concreta, el seu context temporal i artístic.

Així, a la primera part:

I. S'ha considerat que era necessari mostrar una avantguarda artística polonesa per emmarcar la tradició de Smoczyński.

II. I també les formes contemporànies del gravat, inscrites o juxtaposades en aquella avantguarda.

III. S'observa de prop la singularitat d'unes proposicions, relatives als plantejaments teòrics necessaris en la reconstitució polonesa de la cultura, el que se'n desprèn i el pas del gravat per aquells anys del realisme socialista.

IV. Es refereix als primers anys posteriors a l'etapa del realisme socialista: els primers signes de la necessitat de fer aflorar l'art *viu* del moment a la superfície; s'esmenta un exemple de gravat *insubornable* ; el clima general d'eufòria, les formes artístiques i les gestes d'una política necessitada de signes externs; el fet del gravat, amb les seqüeles del realisme socialista o sense la seva contaminació; i finalment, es presenta un artista connector del passat i el moment artístics.

V. Tracta de la tradició artística immediata de Smoczyński, en la ciutat on viu; del gravat d'aquells anys, mentre ell era un alumne de l'escola de belles arts; dels mecanismes d'exhibició de l'obra en el sector artístic i dels seus promotors.

La segona part tracta els aspectes següents:

VI. El gravat d'alguns artistes. L'engranatge d'una forma d'exhibició del gravat i el seu significat per als organitzadors i observadors. El context dels anys setanta.

VII. Els inicis professionals i pedagògics de l'artista Smoczyński. Exemples contemporanis de gravar d'altres artistes. La conducta del discurs gràfic dins les tendències artístiques generals en el país. Exemples de política cultural oficial. Intents d'esbrinar la naturalesa de les anomenades *propostes alternatives* en el context de mecenatge estatal.

VIII. Els esdeveniments dels anys vuitanta. Algunes formes de gravat dels artistes de generacions més properes a Smoczyński. L'activitat de l'artista.

La tercera part és un estudi formal de l'obra d'Andrzej Smoczyński i una anàlisi del seu mètode de treball. Els passos són els següents:

IX. La progressiva formació de la imatge.

X. Els senyals del recorregut de la imatge en l'estampa gràfica.

XI. El que es desprèn de la seva conformació a través de la naturalesa del mitjà.

XII. Sobre l'artista Andrzej Smoczyński i la seva obra.

En l'"**Epíleg**" s'anoten alguns aspectes significatius que s'han descobert fent aquest estudi.

Crec que es podria sentir més a gust amb aquest text la generació actual d'artistes, d'historiadors i crítics polonesos, que no pas altres generacions. Jo m'he trobat amb una història oral i consuetudinària del gravat polonès que té molt de pes, i aquest treball no hi té gaire concordança. He omès o citat només de passada algunes figures considerades importants a dins del país. En canvi, amb la prèvia consideració que no era necessari presentar tots els artistes per mostrar el fenomen del gravat, n'hi ha més d'un del qual m'hagués agradat observar la seva obra en millors condicions, i no ha estat possible. Espero que el transcurs del temps faci la meva tria, subjectiva, també més significativa.

S'han observat obres i s'han fet consultes bibliogràfiques als fons d'obra i d'arxius dels museus, galeries i biblioteques següents:

Biblioteca de l'Acadèmia de Belles Arts de Cracòvia. Fons de Documentació de la Triennial de Cracòvia. Fons d'Obra Gràfica de la Galeria Willa (antiga BWA) de Łódź. Biblioteca del Museu Sztuki de Łódź. Fons d'Obra Gràfica del Museu Sztuki, Galeria Księży Młyn de Łódź. Arxiu i Fons de Documentació de la Galeria Zachęta de Varsòvia. Fons de Documentació i Biblioteca del Centre d'Art Contemporani de Varsòvia. Biblioteca de la Galeria BWA de Przemyśl. Biblioteca del Museu Ludwig de Colònia. Biblioteca del Bundeskunsthalle i Kunstmuseum de Bonn. Biblioteca de la Fundació Tàpies de Barcelona. Biblioteca de la Fundació Miró de Barcelona. Biblioteca d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona.

A part de les visites òbvies a la majoria de museus i galeries de Cracòvia, Varsòvia, Łódź, Przemyśl, Lublin i altres localitats, s'han visitat especialment els centres següents:

Acadèmia de Belles Arts de Cracòvia, Departament de Gravat, Tallers de Calcografia i Litografia, i Acadèmia Strzemiński de Belles Arts de Łódź, Taller de Serigrafia.

Aquest treball ha estat també fruit de converses i trobades amb molts artistes. La translació escrita de les entrevistes corresponents a l'artista Andrzej Smoczyński i el seu currículum artístic són a l'"**Apèndix**".

